

גליין 51

שבטי ישראל

אדר תשפ"ה

משנכנס אדר
מרבין בשמחה

הפינה
לצעירים

דמויות מופת
בעדות ישראל
הכמים וסופרים
בני המאה ה-י"ה

מדור מתכוני
עדות לפורים

בפתח הדברים

קוראים יקרים,

אנו שמחים להגיש בפניכם גיליון נוסף של עלון שבטי ישראל מבית מרכז מורשת הרמב"ם ועדות ישראל. גיליון מבית היוצר של המרכז המתחדש בעיר הקודש טבריה העוסק בימים אלו בהרחבת הפעילות ובמחקר אודות עדות ישראל השונות.

גיליונות עלון שבטי ישראל יעסקו בעזרת ה' בהיבטים שונים של תרבות, היסטוריה, הלכה ומחקר בעדות ישראל השונות.

חודש אדר

פורים

מסיכות, מסיכות,

והרבה רעשנים,

עשן,

ורעש.

מתפללים

שהיום כמו אז,

נזכה לגאולה.

אז כמו היום יתהפך מאבל ליום טוב

לששון

ולשמחה

תתן אחרית לעמך/ מבית מדרשו של רש"י

תתן אחרית לעמך, תשיב מקדש לתוכינו | תרומם הר מרום הרים, תקומם קרן גדועה
תצהיר מחשכי איווי, תפאר יושבת בדד | תעטה בה מלוכה לבדך, תסיר חרפה מעיר
תנער זדים מזבולך, תמציא צדקה לעדתך | תלבב את רעייתך, תכרות לה ברית חדשה
תיקר נפשה בעיניך, תטהרנה במים טהורים | תחנה בעיר חנה דוד, תזקוף קומת תמרה
תודיע לכל אהבתנו, תהלך בקרב מחנותינו | תדרוש גאולה לגלותנו, תגלה קץ לקנותנו
תבוא מהרה לרחמנו, תאמירנו לך ונאמירך לנו

מנהל תוכן: עותניאל מנצור

עריכה: אביטל לוי

עיצוב: רבקי שאולזון

פורים ע"פ רוח המצוות דרבנו הרמב"ם

מרדכי" (מסכת מגילה ז ע"ב) אם כן יש עניין רב בשמחת הפורים שכן ימים אלו נהפכו לנו מימי אבל לימי שמחה כמו שנאמר במגילה "והחודש אשר נהפך להם מאבל ליום טוב" (פרק ט' פסוק כב') ועניין עשיית המצוות דווקא בשמחה כבר האיר לנו הרמב"ם בסוף הלכות לולב: "השמחה שישמח אדם בעשיית המצוות ובעבודת הא-ל... בשמחה ובטוב לבב" (פ"ח ה"טו) וכבר אמר הרמח"ל בספרו מסילת ישרים פרק יט': "הענף השני הוא השמחה, והוא עיקר גדול בעבודה (=עבודת ה')"

וכן רואים עוד ב"פלא יועץ" בעניין השמחה (ערך השמחה): "מה טוב ומה נעים שישמח ישראל בעשיי שמחה של מצווה"

אם כן עד כאן רואים אנו את החשיבות הרבה של עשיית

חודש אדר

"משנכס אדר מרבין בשמחה" (תענית כט ע"א)

א' באדר: בזמן בית המקדש היו מכריזים שיש להתחיל להביא את מחצית השקל לבית המקדש (הלכות שקלים פ"א ה"ט)

ז' באדר: יום הולדת ופטירת משה רבנו (בבלי, קידושין ל"ח ע"א, סוטה י"ב ע"ב)

יג' באדר: תענית אסתר (רמב"ם הלכות תענית פ"ה ה"ה)

יד'-טו' באדר: פורים ושושן פורים (רמב"ם הלכות מגילה פ"א ה"ד)

שמחת הפורים

יש בפורים עניין מיוחד לגבי שמחת החג כמו שנאמר במגילה "לעשות אותם ימי משתה ושמחה" (פרק ט' פסוק כב') וכבר רבא אמר בגמרא על זה, "חייב איניש לבסומי עד דלא ידע בין ארור המן לברוך

דמויות במגילה

אחשוורוש – מלך אשר שולט על מדינות רבות (127 מדינות), המלך מתואר כאדם שכל הזמן מחפש את שמחת ההוללות, שתיית היין ונשים, ועם המון שרים וסריסים, ואם כל זה גם רואים את הפן החיובי שבו שהוא מקשיב וסובלן ומשתדל שכולם יהיו מרוצים, ואינו מחפש עריצות לשמה.

ושתי – אשת אחשוורוש לפני אסתר, מתוארת כאשה מרדנית וקשה שעומדת על דעתה ומחפשת תמיד את כבודה, ולכן אחשוורוש מחפש אשה נוספת שתמלוך תחת ושתי.

אסתר – נערה יתומה שנלקחה לבית המלך בעל כורחה, לימים נהייתה "מלכת אסתר", וכן היא מכונה במגילה בשם "הדסה".

מרדכי – בן דודה של אסתר (אסתר פרק ב' פסוק ז'), שאימץ אותה לאחר מות הוריה, ומשמש לה כאומן, לאחר שאסתר נלקחת לבית המלך הוא עדיין מרגיש עצמו כאחראי לגורלה, ובודק תמיד בשלומה, ואסתר מצידה ממשיכה לציית לו כבתחילה.

המן – שר חשוב בבית המלך, שונא את היהודים ומבקש תמיד להורגם, רודף כבוד ושררה, בסופו של דבר הוצא להורג על העץ אשר הכין למרדכי.

זרש – אשת המן, והיא זו שיעצה להכין עץ גבוה 50 אמה ולתלות עליו את מרדכי – והמן מקשיב לה.

המצוות שציווה אותנו הקב"ה שהם יעשו דווקא בשמחה רבה, וברצון, לא כי מחייבים אותנו, אלא כי זה טוב לנו, ולכן אדם עושה את עבודת המצוות ועבודת ה' בשמחה גדולה, וכבר שיבח את השמחה קהלת: "ושבחתי אני את השמחה" (פרק ח' פסוק טו')

סיפור מגילת אסתר

ימי שלטונו של המלך אחשוורוש "המולך מהודו ועד כוש, שבע ועשרים ומאה מדינה" (אסתר פרק א פס' א) הם הרקע לסיפור מגילת אסתר - סיפור הצלתם של היהודים מגזרת ההשמדה של המן האגגי, המשנה למלך אחשוורוש. לאחר ביטול הגזרה וניצחון היהודים על אויביהם נקבעו ימי הפורים כחג לדורות. בחלק האחרון של מגילת אסתר יש תיאור של מנהגי חג הפורים, כפי שנכתבו בידי מרדכי ונשלחו לכל קהילות ישראל.

"פורים" מדוע נקרא כך

במגילת אסתר יש גם הסבר לשם החג - פורים: במגילה מסופר, כי המן קבע את התאריך להשמדת היהודים בהטלת פור - "והפיל פור הוא הגורל... על כן קראו לימים האלה פורים" (אסתר פ"ט פס' כד'-כו')

אלא יש להבין מכאן כלל גדול ועצום להמשך עבודת כל אחד ואחת מאיתנו לעבודתו יתברך, שגם כאשר אין גילוי של ממש, וגם כאשר אין שם ה' מופיע אפילו פעם אחת, כאן נמדד אמונתו של האדם, שיש לנו לראות את הנס והנהגת ה' גם כשהיא בהסתר, וחלילה לנו לחשוב שאין התערבות של הקב"ה בסיפור המגילה.

תענית אסתר

בהלכה, תענית אסתר היא יום תענית הנהוג בי"ג באדר, ערב חג הפורים, ואם חל פורים ביום ראשון חלה התענית בי"א באדר). תענית זו היא זכר לצום שצמו היהודים בימי מרדכי ואסתר בשושן(רמב"ם הלכות תענית פ"ה ה"ה)

מצוות חג הפורים

קריאת המגילה

קוראים המגילה בליל החג ובבוקרו, כחלק מפרסום הנס, והודיה על ההצלה. על פי המקובל, המגילה נקראת בבית הכנסת מתוך מגילת קלף ובנעימה מיוחדת של טעמי

בגתן ותרש – סריסי הסף אשר ביקשו לשלוח יד ולהמית את המלך אחשוורוש, מרדכי שומע זאת, ומציל את המלך.

חרבונה – אחד משבעת הסריסים המשרתים את המלך, והוא האדם אשר הפנה את תשומת ליבו של המלך לעץ הגבוה כאשר המן משתטח על מיטת אסתר ונגזר דינו במקום – ומיד תולים את המן על העץ.

הגי – מדמויות המשנה. סריס שממונה על הארמון של אחשוורוש. אמונה במגילה:

הגמרא שואלת (חולין קל"ט ע"ב): "אסתר מן התורה מניין?" ומתרצת: שנאמר "ואנכי הסתר אסתיר פני". נמצא, כל המושג אסתר מורה על הסתרה, שהקב"ה נסתר.

בפורים אנו נחשפים לאמונה שלימה, של יהודים תמימים, אשר מכוח אמונתם הגדולה הם עובדים את ה' ביושר, בשמחה, ובטוב לבב, ועוד שבמגילת אסתר לא מופיע בכלל שם ה', אז איך מסתדר לנו עניין האמונה החזקה ללא התערבות אלוקית ממעל,

משלוח מנות איש לרעהו

מצווה לשלוח זה לזה מנות מזון ומיני מטעמים, ומקובל למסור לשכנים ולמכרים חבילות ארוזות של חטיפים, ממתקים ומגדנאות. מלשון הכתוב במגילת אסתר, "משלוח מנות איש לרעהו" (פ"ט ה"ט, פ"ט ה"כב) - כאשר המילה "מנות" בלשון רבים, והמילה "רעהו" בלשון יחיד, הסיקו חז"ל שעל כל אדם לשלוח לפחות שני פריטי מאכל, לפחות לאיש אחד. הטעם המקובל למצווה זו הוא לחזק את האחדות בעם ישראל, וכל המרבה לשלוח לרעים - הרי זה משובח(רמב"ם הלכות מגילה פ"ב ה"טו).

מתנות לאביונים

לפי ההלכה כל אדם צריך לתת ביום זה צדקה(או מעות או מיני

המקרא, והקהל מקשיבים ועוקבים אחרי הקריאה הפומבית. הקריאה בבית הכנסת נעשית כחלק מסדר תפילת ערבית ותפילת שחרית ביום הפורים. גם נשים מחויבות בקריאת המגילה, למרות שהיא נמנית בין מצוות עשה שהזמן גרמן משום שגם הן ניצלו בנס הפורים, או משום שעיקר הנס, למעשה, נעשה על ידי אישה. מתקיימות קריאות נפרדות עבור נשים שאינן יכולות להגיע לבית הכנסת בזמן הקריאות המרכזיות(רמב"ם הלכות מגילה פ"א הלכה א' - ג')

סעודת פורים - משתה

ושמחה

כנאמר במגילה, ימי פורים נקבעו להיות "ימי משתה ושמחה". למרות שהחג מתחיל מהלילה, בתלמוד (מסכת מגילה ז' ע"א) נקבע שמצוות הסעודה היא דווקא ביומו של החג(וכן ברמב"ם הלכות מגילה פ"ב ה"ד). כחלק ממצוות המשתה והשמחה, מוזכר בתלמוד מצווה לשתות יין, ולהשתכר "עד דלא ידע בין 'ארור המן' ל'ברוך מרדכי'", זאת מפני שהנס נעשה באמצעות משתה היין שערכה אסתר לאחשוורוש, ולשיטת רבנו הרמב"ם ישתה האדם יין עד שישתכר וירדם בשכרות(הלכות מגילה פ"ב ה"טו)

וצריך ללמוד מסיפור המגילה לקח ומוסר עצום אלינו, בפרט אישי כל אחד ואחת, שדווקא שעמ"י לא מחובר, דווקא שעמ"י לא ביחד, לא מקבל אחד את השני, דווקא אז באים אויבינו ומכים אותנו, ורואים עובדה זו במגילה המן בא לאחשוורוש וטוען ש"ישנו עם אחד מפוזר ומפורד בין העמים" (פ"ג פסוק ח'), בזמן שעמ"י לא מאוחדים, לא מקבלים את השונה, בא אלינו כל הגזירות הקשות והרעות, כמו בזמן שעמלק בא להלחם עם ישראל ברפידים ("רפו ידיהם של ישראל") דווקא אז באים הצרים להכאיב ולהלחם בישראל, ולכן כל אחד ואחת מאיתנו צריך לדעת שכשם שפרצופינו שונים כך דעותינו שונות, וחשוב לקבל את האחר לא משנה לצבעו, גילו, מצבו, או לאיך שהוא נראה, אלא דווקא לקרב, לחבר, כדי שלא יוכלו הרשעים לבוא ולומר שיש עם מפורד, עם לא מחובר, עם שלא מקבלים אחד את השני, אלא ההפך צריך להיות ש"יהי כבוד חברך חביב עליך כשליך" (מסכת אבות פ"ב משנה ו'), צריך לכבד ולהעריך את האחר, לעזור ולתרום לשונה, ולא להתעלם.

יהי רצון שנזכה לשמוח שמחה אמיתית בפורים, ונדע לקבל את האחר ובכך נגיע לידי עם מחובר ומחוזק בארץ ישראל.

תבשיל או מיני אוכלין) לשני נזקקים, אולהעביר סכום כסף למי שיחלק אותו לנזקקים. הרמב"ם מציין כי "מוטב לאדם להרבות במתנות לאביונים מלהרבות בסעודתו" (הלכות מגילה פ"ב ה"ז).

מעלת הפורים וקבלת האחר(השונה)

נאמר במדרש ילקוט שמעוני משלי ט' כך: "שכל המועדים עתידין ליבטל וימי הפורים אינן בטלים לעולם" (וכן ברמב"ם הלכות מגילה פ"ב ה"יח).

ואנו רואים עוד במגילת אסתר פרק ט' פסוק כח: "וימי הפורים לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם"

אנו רואים את המעלה הגדולה של חג הפורים בכך שאין הוא מתבטל אף שיגיע המשיח, ועוד הגמרא בירושלמי במסכת מגילה א כותבת כך: כל הכתובים עתידין להבטל מלבד חמישה חומשים, ריש לקיש אמר: אף אסתר והלכות"

וכן בבלי במסכת מגילה דף ז ע"א נאמר: "שלחה אסתר לחכמים: קבעוני לדורות"

יוצא אפוא, שפורים הוא לא חג אשר יסוף מזרעם של עמ"י, אלא זה חג שממשיך לדורות, וגם בבוא העת לא יבטל מעמ"י,

דמויות מופת בעדות ישראל

מאת: דוד חוברי

חכמים וסופרים בני המאה ה-י"ח

(הכתיבה במדור זה בגיליונות הקודמים ובהמשך נלקחים מספרו של דר' גברא כשם הכותר).

נעשתה לצורך עצמי בלבד.
 ר' חיים- סופר זה שנעלם מאיתנו שם משפחתו, כתב בשנת 1776 מקבץ של חיבורים שונים של רבנים ידועי שם בנושא שחיטה וטרפות, כולל חיבורים של רבנים מחוץ לתימן כמו ר' משה בן יוסף ונטורה, ר' אברהם בן ברוך מזרחי ומיודענו ר' צאלח.

תופעה חוזרת זו של ריבוי העתקות של הלכות שחיטה בתקופה זו של שלהי המאה ה-18, מעידה על גודל האסון של אובדן ספרים וכתבים בנושאים כה חשובים בעקבות גלות מוזע. דבר זה עודד ודרבן אנשים רבים לפנות לסופרים מומחים שיעתיקו מחדש את ההלכות והחיבורים החשובים, על מנת שלא תשתכח מסורת זו מקהל עדת ישראל שבתימן.

ר' דוד בן עובדיה אלאשול-סופר בן המאה ה-18 העתיק שני חיבורים הקשורים בהלכות שחיטה של שני חכמים מגדולי רבני תימן: האחד חיבורו של ר' יחיא אלצ'הארי בן המאה ה-16, והשני של הדיין ר' צאלח בן יחיא זקנו של המהרי"ץ. הכותרת המשותפת שנתן הסופר לשני החיבורים היא: "תורת הבהמה וזאת תורת הבהמה שאסף אותם מ"ו יחיא אלצ'הארי זצ"ל" ו'פרי צדיק' חבורו של ר' צאלח. החיבורים נכתבו לכבודו של המזמין והמממן, ר' נחום בן יחיא בן יצחק.

ר' זכריה בן סעדיה הלוי-ר' זכריה העתיק בשנת 1713 ספרים מהנביאים והכתובים הכוללים את ישעיה, ירמיה, יחזקאל, תרי עשר, וכתובים. רוב כתב היד מנוקד עם טעמים אך ללא פרשנים. ההעתקה

יהגה שבחך חכי

ר' יעקב אבן צור

בן יאיר הוא מרדכי מאד האיר דרכי
עד רחצתי הליכי בדם אמה חשוכה
כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך

נתעלת מעלה מעלה עד הושמה סגלה
אמה היתה שפלה דלה שחה נמוכה
כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך

צורי בקדש נאדר רב כבוד הוד והדר
שמת בחדש אדר לקהל עדה נסוכה
כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך

ולך צור עושה פלא נקוה עוד תגלה
ישע וחיט תעלה לצירנו ארוכה
כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך

רחמן שוב שבותנו והחיש פדותנו
ועוד חדש ימינו לטובה ולברכה
כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך

יהגה שבחה חכי צורי גואלי מלכי
אתה מגיה חשבי מוציאי מהפכה
כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך

עמלקי אגגי חרש רע להדאיגי
לכרות גזעי ושריגי יום מהומה ומבוכה
כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך

קלקלת מחשבתו הפרת את עצתו
בבור כרה הפלתו ולכדתו תוך שבכה
כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך

בעץ הכין בו נתלה ונתפרדה החבילה
אז בשמחה ובגילה חמת מלך שככה
כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך

אצלו יחד בחרבה נתלו בניו עשרה
פי צור בעברה ירה בהם קשת דריכה
כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך

להאזנה לפיוט
בנעימה סרקו את הקוד:

פינת ההלכה

סימן תרצה סעיף ד' - דיני משלוח מנות

-מתוך קיצור שולחן ערוך ילקוט יוסף-

(ז). הרמב"ם (פ"ב ממגילה הט"ו).
 טוש"ע (ס' תרצה ס"ד). והטעם
 הראשון מבואר בספר מנות הלוי
 להגר"ש אלקבץ (דף רח). שתיקנו
 משלוח מנות היפך דברי איש צר ואובי
 שאמר על בני ישראל, ישנו עם אחד
 מפוזר ומפורד". והטעם השני מבואר
 בשו"ת תרומת הדשן (ס' קיא) כדי
 שיהיה לכל אחד ואחד סיפק לקיים
 סעודת הפורים כהלכה. ופלפלו בהם
 האחרונים, ומהם, בשו"ת חתם סופר
 (חאו"ח ס' קצו). ובשו"ת כתב סופר
 חאו"ח (ס' קמא אות ב). ובשו"ת
 שבט סופר (חאו"ח ס"ס כג). ובשו"ת
 בנין ציון (ס' מד). ובאפרקסתא
 דעניא (ס' כה). ובשו"ת בית שערס
 (ס' שפה). ועיין בילקו"י מועדים עמ'
 שיח. חזו"ע פורים עמ' קיז]

ב. מצות משלוח מנות נוהגת ביום ולא
 בלילה. [הרמ"א (ס"ס תרצה). וע'
 בשו"ת ארץ צבי פרומר ס"ס קכא].
 ג. יש מי שכתב שהשולח לחבירו
 משלוח מנות, אף המקבל מקיים
 מצות משלוח מנות בכך, כיון שעל
 ידי שניהם נתיקמה המצוה. אולם אין
 לסמוך על זה לדינא, אלא גם המקבל

א. חייב אדם לשלוח לחבירו ביום
 פורים שתי מנות של שני מיני אוכלים,
 או שני מיני תבשיל, או שתי מנות
 בשר. וכמו שנאמר במגילת אסתר
 (ט. כב): לעשות אותם ימי משתה
 ושמחה, "ומשלוח מנות איש לרעהו",
 ומתנות לאביונים. והטעם לכך, כי
 על ידי שאדם שולח לחבירו תשורה
 ומנחה, מביע לו בזה את רגשי אהבתו
 וחבתו אליו, ועל ידי זה נוטע בלבו
 גם כן אהבה ואחוה שלום וריעות,
 כי כמים הפנים לפנים כן לב האדם
 לאדם. שכל משפטי תורתנו הקדושה
 להרבות שלום בין אדם לחבירו,
 כמו שנאמר דרכיה דרכי נועם וכל
 נתיבותיה שלום. ועוד כי ישנם אנשים
 מחוסרי כל, צנועים בהליכותיהם, אשר
 יבושו לפשוט ידם לקבל צדקה כדי
 לקיים מצות "סעודת פורים" במאכל
 ומשתה כדת, מה שאין כן כששולח
 להם דרך כבוד "משלוח מנות איש
 לרעהו", לא יבושו ולא יכלמו, וככה
 אנו משתפים אותם בשמחת הפורים.
 על דרך שנאמר (נחמיה ח): "ושלחו
 מנות לאין נכון לו". ועיקר המצוה
 שיהיו שתי מנות לאיש אחד. [מגילה

המוכן שאינו עשוי להניחו למחר וכו'. ע"ש. וליתא. ילקו"י מועדים. חזו"ע פורים עמוד קיח].

ו. השולח לחבירו דורון של בגדים וסדינים וכיוצא בזה אינו יוצא בזה ידי חובת משלוח מנות. [שו"ת תרומת הדשן (סי' קיא), שנראה שהטעם של משלוח מנות הוא כדי שיהיה לכל אחד סיפק לקיים סעודת פורים כדין, וכדמוכח במגילה (ז): מחלפי סעודתייהו ונפקי בהכי ידי משלוח מנות. וכ"מ מדברי הרמב"ם ז"ל. ע"כ. וכ"כ בנהר שלום, ובמי יהודה, ובשם משמעון, ובדובב מישרים. ולאפוקי ממ"ש הלק"ט ח"ב (סי' קסג) שהשולח כסות וכלים למנות, אם יוכל המקבל למכרם מיד ולקנות בדמיהם צרכי סעודה מהני. ע"ש. וכ"כ בערה"ש, והסכים לדברי התרומת הדשן הנ"ל. וכן פסקו הט"ז (סי' תרצה סק"ד). והכנה"ג. והא"ר (סק"ט). וכ"מ מהמהרי"ל. ילקו"י מועדים. חזו"ע עמ' קכ].

ז. אפילו השולח מעות לחבירו באופן שיוכל לקנות בהם מנות מאכל אינו יוצא ידי חובה, שצריך לשלוח בדוקא מנות של מאכל ומשתה. [כן דייק בשו"ת תרומת הדשן (סי' קיא), ממ"ש הרמב"ם (פ"ב במגילה הט"ז) בדין מתנות לאבינונים, שנותן לכל עני מתנה אחת "או מעות" או מיני תבשיל או מיני אוכלין. ואילו במשלוח מנות לא הזכיר "מעות" רק מיני אוכלים,

מחוייב במשלוח מנות. [הנה דעת הרש"ש בקו"א לטורי אבן (מגילה ז): שאם אחד שולח לחבירו משלוח מנות אף המקבל מקיים מצות משלוח מנות בזה. אולם אין לסמוך ע"ז לדינא, שהוא נגד משמעות גדולי האחרונים. וכן העלה בשו"ת באר חיים מרדכי ח"ג (סימן ג). ע"ש. חזון עובדיה פורים עמוד קכ].

ד. יש אומרים שצריך לשלוח המנות כשהן מבושלות וראויות ומזומנות לאכילה. [מהרי"ל. מג"א, א"ה, הגר"א, חיי אדם, הרש"ש]. ויש חולקים ואומרים שיוצאים ידי חובה גם במנות בשר חי, ורק אם שולח עוף חי שלא נשחט עדיין וכיוצא בזה, אינו יוצא ידי חובה. וכן עיקר. [פר"ח. חסדי דוד חסאן. בית עובד, ועוד. וכן משמע מפשט לשון הרמב"ם: "שתי מנות בשר או ב' מיני תבשיל". ע"כ. ובפרט שבבשר חי יוכל לעשות בו תבשיל כרצונו, צלי או מבושל. ולא החשיבו "מקרבא הנאתיה" אלא בעניים. (כתובות סז: ותענית כג:). ועכ"פ דברבנן סמכינן לקולא. ילקו"י מועדים עמוד שיח. חזו"ע פורים עמוד קיח]

ה. יוצאים ידי חובת משלוח מנות גם בבשר שימורים שבקופסאות, או בסרדינים, וכיוצא בזה. [לאפוקי ממ"ש במועדים וזמנים ח"ב (ס"ס נד) להסתפק בזה, כיון שעומדים לזמן רב ולא לאוכלן תיכף, וכדמוכח מדברי רש"י בביצה (יד): "מנות" היינו דבר

ממש. ורשב"י שהיה מקיים סעודה שלישית בער"פ שחל בשבת בסודות התורה, (זוהר פר' אמור דף צה.), אין ללמוד ממנו לדידו, וגם אין למדין אפשר משאי אפשר. וראה בחזו"ע פורים (עמ' קכג), ובילקו"י מועדים (עמ' שכג). ומ"ש בספר סנסנן ליאיר (עמ' רח) בשם אחד מתלמידיו, דהרב מנות הלוי שלח לארוסתו את ספרו, הנה מאן יימר לן ששלח לה הספר כדי לצאת ל"ח המצוה. וגם מה שתלה שם הדבר בטעמי מצות משלוח מנות, המעיין יראה שאין זה תלוי כלל בטעמים, דבעינן מנות, וכנראה תלמיד טועה כתב זאת].

י. אשה השולחת לחברתה משלוח מנות בגדי צבעונין וכדומה, אינה יוצאת ידי חובת משלוח מנות, שאף על פי שאמרו בפסחים (קט.) בדין שמחת החג, אנשים בראוי להם, בבשר ויין, ונשים בראוי להם, בבגדי צבעונין, ובבגדי פשתן מגוהצים. מכל מקום לגבי מצות משלוח "מנות", צריכים להיות מנות של אכילה ושתייה, לקיום מצות סעודת פורים, שגם הנשים חייבות בה, שאף הן היו באותו הנס. [ולא מבעיא לדעת תרומת הדשן שטעם משלוח מנות הוא להרווחת סעודת פורים, שבודאי שאין האשה יוצאת במשלוח בגדי צבעונין, אלא אפילו להרב מנות הלוי שהטעם הוא להראות חיבה, מ"מ "מנות" בעינן וליכא. וכ"כ בתורה תמימה אסתר ט].

אלמא דלא מהני מעות לגבי משלוח מנות. וע' בשו"ת יחזה דעת ח"ו (סי' מה). ובחזון עובדיה פורים (עמ' קכא הערה ו'). ובילקו"י מועדים, עמוד שכא] ח. וכן השולח לחבירו קופסת סיגריות או טבק הרחה לא נחשב ל"מנה", לצאת בזה ידי משלוח מנות, אפילו כשיודע שהמקבל מעשן ומריח טבק. [ולכאורה אף שלפי טעם להראות חיבה שפיר דמי גם בזה, אבל לטעם שיש לשלוח מנות לאין נכון לו להרווחת סעודה לבעלי שמחה, בזה שאין י"ח סעודה לא מהני, ואנן חיישינן לשני הטעמים. וראה בחזו"ע פורים עמ' קכג, ובילקו"י מועדים, עמוד שכג]

ט. וכן השולח לחבירו שהוא תלמיד חכם חידושי תורה ופרפראות לחכמה, או ספרי קודש, ביום פורים, אינו יוצא בזה ידי חובת משלוח מנות. ואחר שקיים מצות משלוח "מנות" לרעהו כדת, יכול לחזור ולשלוח חידושי תורה לרע אחר. [לאפוקי ממ"ש בירחון המאסף (שנה י"ט כרך א' סי' עו), שיוצאים י"ח משלוח מנות בחי' תורה, דלא מבעיא לטעם חיבה וריעות שאין לך התחברות יותר מתורה, אלא אף לטעם שיהיה לו המשלוח מנות לסעודת פורים, הרי עיקר הסעודה לשמחה, ודברי תורה פקודי ה' ישרים משמחי לב. ע"ש. אולם כל דבריו אינם אלא דרשות, ואינם הלכה, שעכ"פ משלוח "מנות" בעינן וליכא. ובסעודת פורים לא סגי בלא אכילה

יחד שבטי ישראל

סיפורי עליה אותנטיים

לאה הביטה בסיר הנחושת העתיק שהביאה סבתא רחל ממרוקו. מדי מוצאי שבת היו מתכנסים בדירה הצנועה בקריית שמונה, וסבתא הייתה מכינה את הדאפינה המסורתית - תבשיל תפוחי אדמה וביצים שניחוחו מרחף בכל פינה בבית "במרוקו", לחשה סבתא, "היינו מטמינים את הדאפינה בתנור החימר משעות הבוקר". כעת, במטבח הקטן שלה, היא השתמשה בסיר חשמלי ישן. אך הטעם נותר זהה, והריח - אותו ניחוח מתקתק של מסורת.

בת שמונה הייתה מרים כשהגיעה עם הוריה לישראל. היא זכרה את הפליאה כשראתה לראשונה את השלג יורד על הגליל, את המעילים האדומים של הפעילים בקליטה, ואת המאכלים המוזרים שהגישו להם בחדר האוכל.

בכיתה, מרים למדה במרץ את העברית החדשה. בארוחות הצהריים, הילדים היו מחליפים ביניהם אוכל מהבית - היא הביאה ספינג' מתוק, וקיבלה בתמורה קובה מרותי, וחמין מיעקב. "כך", הסביר המנהל בטקס יום העצמאות, "נרקמת המדינה שלנו - חוט ועוד חוט, מנהג ועוד מנהג".

בלילות חורף, כשהרוח הצפונית הקישה על התריסים, מרים הייתה מקשיבה לסבתא רחל מספרת על הכמיהה העתיקה - הכמיהה לארץ הקודש. "דורות על גבי דורות", אמרה, "שמרנו על התקווה. עכשיו אנחנו פה, והתקווה הפכה למציאות חיה".

הנהגות ואורחות חיים בעדות ישראל השונות

מאת דוד חוברי

הפעילות הכלכלית בתימן

כאמור בפרק הקודם על גבי הריאל כמטבע חזק העובר לסוחר הוטבעה דמותה של מריה תרזה המלכה האוסטרית ואילו על גבי המטבעות המקומיים שהיו ללא שום דיוקן אנושי, הוטבעו המילים הבאות: מצד אחד נכתב: "לא אלאה אלה אלא אלה ומוחמד רסול אלה. צ'רב בצנעא סנת..." ותרגומו: "אין אלוהים אלא אלוהים ומוחמד שליח אלוהים, נדפס בצנעא שנת..." ומצידו השני של המטבע נכתב: "יחיא בן מחמד נצרה אלה סנת 22, אמיר אלממונין אלמתווכל עלא אלה רב אלעאלמין " ותרגומו: "יחיא בן מוחמד הנחילו ה' נצחון בשנת 22, ראש המאמינים הבוטח באלוהים ריבון העולמים".

יש לציין כי בתימן לא היו בנקים וכל אחד הטמין את כספו בביתו. הפעילות הכלכלית שחייבה שימוש בהעברת כספים ממקום למקום נעשתה באמצעות בלדרי כספים. היו אלה בד"כ סוחרים שנסעו ממקום למקום באמצעות חמורים ושאר כלי תחבורה מצויים. העברת כספים לחו"ל נעשתה בדרך של סחר חליפין בין יצואנים ליבואנים או באמצעות תשלום לפקיד הממשלתי הממונה בעיר צנעא תמורת קבלת שטר המחאה חתום. השטר הועבר אל הסוכנים הרלוונטיים באחת מערי הנמל שדרכם עברו הסחורות.

אין ספק כי כלכלת תימן הייתה מושתתת על אומנותם והתמחותם של היהודים במגוון רחב ביותר של מלאכות, שאילולי סמכו הערבים עליהם הייתה הכלכלה בכללותה בתימן משתתקת. ואכן כך נוכחו הערבים ללמוד על בשרם בזמן גלות מוזע, בה גברה השנאה על ההיגיון הצרוף הקיומי היומיומי, ולמעשה הובילה לשיתוקה המוחלט של הפעילות הכלכלית בתימן. לכן הם נאלצו בסופו של דבר לוותר על העונש החמור ולהחזירם לתימן. מאחר והגויים הפיקו את הלקח בעקבות טעותם בעבר הרי שמאז ואילך נזהרו מאוד ולא מתחו את חבל השנאה עד תום, כי בסופו של דבר זה פגע בהם. לפיכך מרבית המלאכות הוחזקו בידי היהודים והם שהניעו את כל הפעילות הכלכלית בתימן הלכה למעשה. מאחר וכך עלינו למנות את המלאכות בהם החזיקו היהודים, ומתוך כך נבין היטב את מקומם החשוב בתימן. אגב, ברוב המלאכות החזיקו היהודים מדורי דורות והעבירו את סוד המלאכה מאב לבן לשם הצורך הקיומי. היו מלאכות נחשבות יותר והיו נחשבות פחות, היו מכניסות יותר והיו פחות, אך המשותף לכולם הייתה מלאכת מחשבת שהגויים לא הכירוה ולפיכך היו תלויים לחלוטין ביהודי.

לעיתים רבות נדבק שם המקצוע אל שם המשפחה של בעליו או אף החליפנו.

בתימן, כמו בהרבה מקומות בעולם היהודי, נהגו לתת כינוי על שם מלאכתה של המשפחה או התמחות מקצועית שמכבדת את בעליה. ניתן לחלק את השמות לפי המלאכות עצמן או לפי הכלים והחומרים בהם התעסקו בעלי המלאכה. להלן רשימת השמות (מתוך: א.ג.ימאני "שמות משפחה וכינויים בקרב יהודי תימן, בתוך א. דמסקי, "ואלה שמות", פרק ג' עמ' 41-42).

לפי מקצועות: נפח-חדד, רופא- טביב, חייט- כייאט, מייצר אבק שריפה לרובים- מבוורית, קדר-מדאר, משורר,זמר-מוג'אני/שאער, רב או מורה-מועלם/מארי, מגיד עתידות-מנג'ם, חלפן כספים-מצרפי, נגר-נג'אר, מזרונאי-נאדף, צורף-סאיג', מלטש/מבריק/מצחצח-סקאל, יצרן מיטות-עיטוואר, אורג/טווה-צאניע, מטביע מטבעות-צוראב, יצרן נרות שעווה-שמאע. לפי הכלים והחומרים: אופה- בוטה, פחה- חלה, יצרן קערות וכלי מטבח- טאסה, יצרן כלים לנטילת ידיים-כועיידה, יצרן כלי קיבול יקרים לשמן ודבש- מדהלה, יצרן נרגילות-מידעי, יצרן פטישים- מטרקה, יצרן משקל למידת היבש-נוצייף, יצרן מנורות תאורה- קינדיל.

כינוי הכבוד שניתן ליהודי על ידי הגוי כאות הערכה למקצועו היה "אוצטה" שפירושו אומן. בפרק הבא נפרט על כך.

מתכוני עדות לפורים

קרפאלך - כיסני בצק

רכיבים:

לכזק:

2 כוסות קמח מנופה (אפשר
לצרב ביון קמח דרום אקמח
ראי חצי חצי)

1 ביצה

2 כפיות שמן

1/4 1/2 -1 כוס מים

1/2 כפית מלח

לרדדקה:

1 חמון או ביצה טרופה

מלית בלרית:

החומרים כאן הם למלית בלר

בקרי, אך אפשר לבכין את

פולית עם חצי צוף, או מבלר

כפי צוף, טחונים דק, אפשר

לבהותף את סידורי פוחם בחם

מטרפ סחוט פירט.

2 בצלים קצוצים ומטוננים בלחן

3 כפות שמן

3/4 - 1 כוס בלר מבוטל טחון

1/2 כפית מלח

1/2 כפית סוף לחור

1 ביצה

1 כפית סוכר

1/2 כף סידורי לחם

אוסן רררר:

מערבבים את כל החומרים אררר אררר.

אם מלתמלים בבלר טחון- מטוננים את ררררר

ומוסררר את רררר רטחון ומרררר חק טררר.

מסוררר דק את רררר מררררר אקררר מרררר מררר

ומוסררר את יתר החומרים.

לרררר מלית רררר 250 גרם רררר רררר טחון + 2 ביצים קלות

מלח סוף אררר רררר רררר רררר מררררר רררר יררר.

למלית כוסמת-קאלר

2 בצלים קצוצים ומטוננים בלחן

1/2 1 כוסות כוסמת מבוטל

1/2 כפית סוף לחור

1/2 כפית מלח

לרררר מלית ררררר אררר או יררר:

מבלררר ררררר אררר, או מרררר בלחן ירררר. מבלררר רררר או לרררר

מל.

מטוננים בצלים אררר רררר מררררר רררר סוף רררר רררר

ומררררר.

לרררר מלית מרררר- סידור:

300 גרם קונפטרורר דודדקרר או אורררר

3 כפות סידורי לחם

אוסן רררר:

מערבבים יררר מרררר רררר מוסררר רררר סידורי לחם ררררר ארררר

ררררר.

לרררר רררר - למרר את כל החומרים מרררר מררר ארררר

רררר אררר וררר. ררר ררררר רררר מררר נוןו ארררר מרררר רררר

מסררר ררר אררר ארררר. כפית או למררר ל מררר נוסררר.

אז ררררר מרררר אררר אררר ררר. מרררר מרררר רררר.

מכררר את רררר ררררר.

לכררר רררר רררר:

קרפאלך- המשך

אסר ארבען את צורות הקרפאלאך או על ידי קיזת בבק בכוס אקבאת ציגאליס - אמאליס סוגריס אסרדון ומרדקיס את לתי קצונו.
 אז לאורדדיס את הבבבך אלאן חוטיס אריבוזיס אמאליס במרפך כל ריבוז מליס סוגריס אמאליס ואץ מחבריס כל קרפ אקבב.
 בלאטיניס מליס ממקרב אסוריס - סוגריס את פטיסן אמאליס בדומה אאוצני פון הפאליס תלווב הבקרת סוכר.
 אמאליס פבלר - מקמויס לטח עבודפ ומרדדיס את הבבבך אעלפ דק מאוד. קוריבס ציגאליס בזרת כוס קארפ. מגייליס את ללוי פציגאל בייבב פטרוספ או פחאמון.
 מנימיס מלט מפתאליס במרפך כל ציגאל בבבך ומקפליס אחצי ציגאל. מרדקיס פטב את הקצוות אז פבלאיר כסי אאורי.
 מחציקיס את לתי הקצוות אל חצי ציגאל הבבבך פמאולא ומחבריס אחד אלני כוון טבעת בק ממקבאת בצורה באופיינית אקרפאלאך.
 בילאל פטיסניס - מתימיס מיס עס מלח כוון למכניס פטטפ. עס רתיית פנוציס מוסיפסיס את פטיסניס בצפירות.
 בלפטיסניס צפסיס מבלויס עוד כ-3 דקות מוסיפסיס אל פנוציס עוד כוס מיס קריס פרוצב את פאלק פבילאל לל פטיסניס. מוציאז את פטיסניס בקל מחוררת על מאל מלומן. בדרק צו מכניס את ית פטיסניס.
 פאלת בקרפאלאך- את פטיסניס פמאומיס מגיליס בלפס צפסיס במרק צוף או עס רטב בלי. אסלרות נוספת למיס בצלחת מרפצית ומפצרים עליפס רצוצות לל בלל מטאון ומעט מלח צית

המתכונים מתוך אתר המתכונים של פסקל פרץ- רובין

מתכוני עדות לפורים

חלת פורים / קעיליטש, קוליטש

בחומרים: א-2 חלות גדולות
או 20-15 אחמניות בינוניות

רכיבים:

- 500 גרם קמח מנוסף
- 50 גרם מרים טריים
- 5 כפות לטון
- 3/4 כוס צימוקים בהירים
- אלא חרצית

3 ביצים
קורט מלח

3/4 כוס סוכר

2 כפות סוכר וניל

2 כפות קליפת לימון
מאזרת

כ- 2 - 1 1/2 כוסות מים

אצטוב:

1 ביצה טרופסה + כפית לטון דקות

+ חצי כפית סוכר אמריחה

50 גרם גראני סרג' למים

50 גרם סוכריות צבעוניות

אקילוט או סוכר גביש

אופן ההכנה:

למים את הקמח בקצרה במקרה זמורה.

מפזרים סביב את פלמרים הטרמים.

בקורה נפרדת מוצרבים את פלמון, רצימוקים,

פביצים, פאלחו, פסוכר, סוכר פונויל וקליפת לימון פמאזרת.

צרים אומה במרכז הקמח ויוצקים אתכבה, תוך כדי אילוש, זאת

תצורת פביצים. מוסיפים בהדרגה את המים ואלים עד לקבלת

בצק אחיד וחלק.

מכסים במידית נילון נצמד ומניחים ארתפחה במקום חמים בלעה

וחצי או עד להבצק מכביל את נפחו.

מחלקים את הבצק פמוכ ללניים. כל חלק לל בצק מחלקים

אלאולשה חלקים לוויים. מאגאים כל חלק ארצופה בינונית בקולט לל

4-3 ס"מ, מרדקים את לולש הרצופות בקרב אחד וקולעים

צמה. בדרך צ מנינים את החלה פלנייה.

מרדדים תבנית תנו בניי אטייה או מלמנים תבנית מסדרים

על התבנית את לתי החלות הקולעות מניחים ארתפחה כ-30

1 ביצה טרופסה + כפית לטון דקות

מורחים את פביצה פטרופסה עץ פסוכר ופלמון על החלות פק-

לעות מפזרים את פפרא, ופסוכריות רצימוניות אופים בתנו

לחום מרלל לחום בינוני 180 מעלות צ' כ-30-25 דקות

* פמתכונים מתוך אתר פמתכונים לל פסקל פתל רובין

מתכוני עדות לפורים

חלת פורים / בוייז'ו די פורים

אופן הכנה:

בבלוחית הינונית מוסיים את פלאחים בחצי כוס מים פולרים בוצקים מלא מוץ קמח ומכסים. מנימים עד אפיווצרות כמו קצף לבן על פני התרובות.

מנימים את הקמח בקצרת מוצבל חלמאי, מוסיים את פלאחים, פסוכי, האוצים ופלאח. מוצבבים קלות ומוסיים את הביצים ואת תרובות פלאחים, מתחילים לוצבל ולאוט את הפצק, תח פוספד פדראתית של פחים ופלאח.

אלים עד לקבלת בצק אחיד וחלק. מכסים ומנימים במקום חמים ארבע שחר בלצתיים או עד לפצק מכסל את ניסוח. מולקים את הפצק לאלוף חלקים לווי. מכל חלק צרים כדור פאול. מסירים מוץ מפצק מכל כדור ולומרים בצד. צרים מכל כדור ככר פאולה, חותכים סביב לולי פככר חתכים אכסוניים בוצוח 4 ס"מ באורחק של 4 ס"מ

צד מצד בצורת צף - צף - חתך אחד באכסון אכיוון אחד ופבא אחריו אכיוון פדי. כק תקבל פככר צורה מלוננת ומצוניית יוצרים 2-3 פומות סביב מרכז פחלה ומכניסים אכל פומה ביצה קלה.

מתחבות הפצק ללמרו צרים רצוצות פקיקות ומנימים אותן מלא אביצים הקלות כדי ליחציקן את הביצים במקומן בתוך פאומות פדוך צו מכנים את יתר פחלות מורחים על פחלות את פחלמון פטרונץ עם פסוכי ומפצרים את פלקדים. מסדרים את פחלות בתכניות תער מרופדות בניי אפייפ פרווחים צו מצו. אופים בתער לחוח מרלל לחום הינוני 180 מליות 3'. כ- 25-35 דקות.

* המתכונים מתוך אתר המתכונים של פסקל פול-רובין

פחומרים: א-4-3 חלות
פאולות ואו 8-10 חלות
פאולות אילות

רביבים:

60 גרם למרים טריים
1/2 כוס מים פולרים
1 ק"ף קמח מנופה
3 כפות לומלום
1 כוס סוכר
1/4 1 כוסות פאוצי מלך
או פקאן קצוצים עם
1/4 כפית מלח
4 ביצים
2 כוסות מים
8 כפות למן
4-6 ביצים קלות
2 חלמני ביצה טרופות עם
חצי כפית סוכר
1 כוס לקדים קלופים

הפינה לצעירים

פורים

אחד החגים האהובים על ילדים הוא חג הפורים. תחפושות, משלוחי מנות, אווירה חגיגת שמחיה כבר מראש חודש אדר. ובחנויות - הרבה מאד לפני כן. אולי עוד לפני שהגיע ט"ו בשבט אנחנו יכולים לראות אביבוי פורים בחנויות. תחפושות, סלסולות, מתקנים ורעשנים. אם נצבחה, נוכל להתחבר לאווירת שמחת הפורים בצורה מיוחדת ולהמשיך אותה לכל השנה כולה. לא רק אווירת שירת שגרה אלא אווירת אחדות.

ממש ממש ביחד.
פורים הוא אמן שבו כולנו מתחפשים, יוצאים מהסטיגמות שיש לנו אחד על השני וכל אחד על עצמו.
כל אחד יכול להיות מלך, כל אחת יכולה להיות מלכה. כל אחד מאיתנו יכול להתחפש ולהיות מי שהוא רוצה בלי שזה יראה לנו מוצר. וזה גורם לנו לשמחה. כואו ניקח את אווירת השמחה והאחדות הזו לכל ימות השנה ונצבחה לשמחה פורים באמת.

.....
הפינה הזו היא בשבילכם, ואני רוצים שתכתבו לנו על מה מעניין אתכם שנכתוב כאן בעלונים הבאים. אתם יותר ממוזמנים לכתוב לנו למייל: edotlyeladim@gmail.com

שמות במגילה

א	ס	ת	ר	ט	ת	י	ח
ח	מ	צ	מ	י	ר	מ	ר
ש	ה	ר	ר	ע	ש	נ	ב
ו	מ	צ	ד	ה	ב	ה	ו
ו	נ	מ	ר	כ	ח	ר	נ
ר	ת	ו	ש	ת	י	א	ה
ו	ב	ג	ת	נ	ז	ר	ש
ש	צ	מ	נ	ה	ב	א	ג

מרדכי / אסתר / אחשוורוש / המן
בגתן / תרש / ושתי / זרש / חרבונה

